

Το 31ο Διεθνές Συμπόσιο Αρχαιομετρίας

Με σημαντική, πολυπρόσωπη ελληνική συμμετοχή πραγματοποιήθηκε στη Βουδαπέστη (Ουγγαρία) το 31ο Διεθνές Συμπόσιο Αρχαιομετρίας από 27.4 έως 1.5.98. Στη μεγάλη αυτή συνάντηση αρχαιολόγων και θετικών επιστημών παρουσιάστηκαν 296 εργασίες απ' όλο τον κόσμο και εξετάστηκαν θέματα απ' όλα τα πεδία αρχαιομετρικών ερευνών: χρονολογήσεις, προέλευση αρχαία τεχνολογία, οργανικά κατάλοιπα, αρχαίο DNA, γεωφυσικές διασκοπήσεις, πολυατομικά-γεωαρχαιολογία κ.ά.

Μολονότι τα τελευταία χρόνια τα ειδικά θέματα αρχαιομετρίας, όπως τα προαναφερόμενα, εξετάζονται σε επιμέρους συνεδρία ή άλλες επιστημονικές συναντήσεις, το Συμπόσιο Αρχαιομετρίας παραμένει μια εκδήλωση ξεχωριστής σημασίας στον κλάδο. Η ειδική θεματική συνεδρία τη φορά αυτή είχε τίτλο "The scientific aspects of experimental archaeology and its impact on contemporary archaeological research". Για πρώτη φορά φέτος θεματοεπίθηκε στο Συμπόσιο βραβείο με τίτλο "The Martin Aitken prize for best student poster", και ακόμη βραβείο της Society of Archaeological Science, το οποίο μάλιστα απονεμήθηκε σε poster που προερχόταν από ελληνική ερευνητική ομάδα (Δρ Βασιλική, Δρ Βασιλική, από το Κέντρο "Δημόκριτος"), Επιμελήτρια της Οργανωτικής Επιτροπής ήταν η Καταλίν Βιρο, Δρ Προϊστορικής Αρχαιολογίας και Μουσειολόγος, η οποία είχε και την ευθύνη της μετασυνεδριακής γεωλογικής εκδρομής στις θέσεις εξορύξεως λίθινων πρώτων υλών κατά την Προϊστορία.

Οι παρακάτω εργασίες παρουσιάστηκαν από Έλληνες ερευνητές ή σε συνεργασία με ξένους συναδέλφους τους:

- A detailed study of the archaeological site of Kitros (N. Greece) by combined magnetic and spectrometry methods.: E. Aidona, A. Sarris, D. Kondopoulou and Y. Sanakis.
- Pilot validation study for the use of bromine as a tracer of sea and salt trails in ancient cultures: E. Aloiupi, A. Kyriadas, T. Paradellis and I. Siotis.
- Obsidian trade: the south-eastern connection: Y. Bassiakos, K. Biro and V. Kilikoglou.
- ESR spectroscopy of calcitic encrustations on archaeological finds, serving as authenticity test: Y. Bassiakos and C. Doumas.
- Metallurgical evidence for local copper exploitation at Akrotiri, Thera: first results: Y. Bassiakos and A. Michailidou.
- Chemical and mineralogical alteration of ceramics from a LBA kiln at Kommos, Crete: the effect of firing temperature: J. Buxeda i Garrigós, V. Kilikoglou, P. M. Day, L. Joyner.
- Metallographic examination of sand cast copper and bronze: M. Eccleston, B. S. Ottaway, M. Scordara, S. Seibeland and N. Stevenson.
- Pottery production and exchange in Eleusis, Greece, during the MH Period: E. W. Faber, V. Kilikoglou, E. Kyriazi, I. K. Whitbread and M. B. Cosmopoulos.
- Late Neolithic ceramic exchange networks: new evidence from Northern Greece: E. Hitisou and P. M. Day.
- Finite element analysis for failure prediction of archaeological pottery: V. Kilikoglou and G. Vekinis.
- Raw material sources and ceramic production in LBA central Macedonia, Greece: a comparative analysis of handmade and wheel-made pottery by thin section petrography: E. Kyriazi, K. Kotsakis, A. Andreou, S. Dimitriadis.
- Provenance of white marble with EPR spectroscopy: further developments: Y. Maniatis and K. Polykreti.
- A technological investigation of 12th century mosaic icon tesserae from the mount Athos, Greece: Y. Maniatis, E. Malea and N. Minos.
- Neutron activation results of pottery from Boeotia including ten Linear B' inscribed stirrup jars of Thebes: H. Mommsen, E. Andrikou, V. Aravantinos and J. Maran.

- From diagenesis to fossilization of buried human teeth: M. Papagrigrorakis, G. Panagiaris, A. Vossou and Y. Bassiakos.
- Authenticating ancient marble monuments with thermoluminescence: K. Polykreti, C. Michael and Y. Maniatis.
- A geophysical campaign at the Neolithic settlement of Kantou-Koufounous (Cyprus): A. Sarris, S. Ball, K. Georgia, E. Kokkinou, E. Karimali and E. Moutzourani.
- The island of Amorgos: micro-scale and macro-scale remote sensing: A. Sarris, L. Maragou, A. Gkiourou, Ch. Karathanasis, M. Stefouli, Th. Mavroidis, E. Karimali, E. Giannouli, G. Gavalas, G. Asvestas, K. Georgia, D. Ioannidu and E. Vrontaki.
- Ancient Itanos (Erinoupolis, Lasithi): creating archaeological site to a remote sensing laboratory: A. Sarris, A. Vafeidis, St. Mertikas, M. Guy, E. Vrontaki, M. Manakou and Th. Kalpakis.
- The first pottery in Europe: technology, production and consumption in Early Neolithic Knossos, Crete: P. Tomkins, P. M. Day and V. Kilikoglou.
- Chemical characterisation of calcareous Bronze Age Pottery fabrics from central Crete: A. Tsolakiou, V. Kilikoglou and P. M. Day.
- Provenance of the marbles from Katapoliani church in Paros: the problem of discrimination between parian and proconnesian marble: Th. Vakoulis, Y. Maniatis and K. Polykreti.
- A modified TL technique (foil technique) for dating calcite shells from an Upper Pleistocene Marine: formation N. Zachariasis, C. T. Michael, D. Dimotikali, E. Vardalathodorou and Y. Bassiakos.

Ο όγκος και η ποιότητα της ελληνικής συμμετοχής επιβεβαιώσαν για μια ακόμη φορά το υψηλό επίπεδο της Αρχαιομετρίας στη χώρα μας. Το επόμενο Διεθνές Συμπόσιο Αρχαιομετρίας θα γίνει την άνοιξη του 2000 στην Πόλη του Μεξικού.

Παλαιολιθική Μεσόγειος

Σύμφωνα με τις απόψεις των παλαιολιθολόγων, στη διάρκεια της τελευταίας παγετωδούς περιόδου (δηλ. μεταξύ 100.000 και 10.000 χρόνων πριν από σήμερα) η στάθμη της θάλασσας ήταν περίπου 100 μέτρα χαμηλότερη από τη σημερινή. Πολλά νησιά τότε ενώνονταν, είτε μεταξύ τους είτε με τη γειτονική χέρσο.

Η στάθμη της θάλασσας είχε υποχωρήσει, επειδή τεράστιες ποσότητες από τα νερά του πλανήτη είχαν συσσωρευθεί, υπό μορφή πάγου, στους πόλους, κατά τη διάρκεια των παγετωδών περιόδων. Έτσι είχε δημιουργηθεί αυξημένος ζυθικός γυάρος στις μεσογειακές περιοχές, που επέτρεπε στην παλαιολιθική ανθρωπότητα να μετακινείται και να εγκαθίσταται και σε περιοχές που σήμερα είναι νησιά, τα οποία μετέπειτα απομονώθηκαν από τη χέρσο, με την επάνοδο των υδάτων σήμερα στις θάλασσες κατά την Ολόκαινη εποχή (πριν από 10.000 χρόνια).

Ωστόσο, υπήρξαν και περιοχές οι οποίες ουδέποτε αποικονήθηκαν στη διάρκεια του "Πλειστοκαινίου" με τις γεωγονικές χέρσους. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι αυτή των νησών Σαρδηνίας και Κορσικής, οι οποίες, ενώ στην παγετωδή εποχή ήταν ενωμένες μεταξύ τους, δεν αποικονήθηκαν με την υπόλοιπη ηπειρωτική Ευρώπη. Με βάση τη γενικά παραδεκτή άποψη ότι στην Παλαιολιθική εποχή δεν υπήρχε ανεπτυγμένη ναυσιπλοΐα, δεν αναμένονταν ίσως διηλυπτικά της παρουσίας του παλαιολιθικού ανθρώπου σ' αυτά τα νησιά. Τα τελευταία χρόνια όμως αποδείχθηκε περίτρανα η παρουσία του παλαιολιθικού ανθρώπου τόσο στη Σαρδηνία όσο και στην Κορσική. Πρόσφατα μάλιστα, από τελευταίες χρονολογήσεις, που γίνονται και με ελληνικά ερευνητικά ιδρύματα, αποδεικνύεται ότι ο παλαιολιθικός άνθρωπος βρισκόταν στις περιοχές αυτές αρκετές δεκάδες χιλιάδες χρόνια πριν από τα 10.000, που είναι και το όριο της παγετωδούς εποχής. Τι έχει συμβεί άραγε; Μήπως πρέπει να αναθεωρηθούν οι απόψεις για την παλαιολιθική ναυσιπλοΐα στη Μεσόγειο ή να μελετηθεί βαθύτερα η παλαιογεωγραφία

κή εξέλιξη και η νοστικοτική δραστηριότητα των περιοχών; Γενόως πάντως είναι ότι οι ερευνητές βρίσκονται μπροστά σ'ένα γοητευτικό ερώτημα-πρόκληση για διεπιστημονικές μελέτες (αρχαιολογικές, γεωλογικές, χρονολογικές), που στα επόμενα χρόνια αναμένεται να ρίξει περισσότερο φως στις γωώσεις μας για την παλαιολιθική κατοίκηση στις μεσογειακές χώρες.

Το 3ο Διεθνές Συμπόσιο "C-14 και Αρχαιολογία"

Από τις 6 ως τις 10 Απριλίου έγινε με επιτυχία στη Lyon της Γαλλίας το 3ο Διεθνές Συμπόσιο "C και Αρχαιολογία". Το Συμπόσιο συνδιοργανώθηκε από το Centre de Datation par le Radio Carbone του Πανεπιστημίου Claude Bernard - Lyon I, το Maison de l'Orient Méditerranéen και τη Service Régional de l'Archéologie. Κατά τη διάρκεια του παρουσιάστηκαν 120 περίπου πρωτότυπες εργασίες, η ευρεία θεματολογία των οποίων εντάσσεται σε μια από τις ακόλουθες ενότητες:

1. Μεγάλες σειρές ηλικιών ραδιοάνθρακα αρχαιολογικών θέσεων και πολιτισμών.
2. Χρονολόγηση μεταβατικών περιόδων: Μέση και Ανώτερη Παλαιολιθική εποχή, "Νεολιθική εποχή", κ.ά.
3. Χρήση της μεθόδου του C-14 στη μελέτη ιστορικών περιόδων, από την Αρχαία Αίγυπτο έως το 15ο αιώνα μ.Χ.
4. Πρόσφατες μεθοδολογικές προόδους: νέα υλικά χρονολόγησης, βελτιώσεις στη βαθμολόγηση, ηλικίες ¹⁴C και παλαιοριβαλόντικές μελέτες.
5. Η συμβολή της χρονολόγησης με ¹⁴C στην επίλυση εξειδικευμένων αρχαιολογικών προβλημάτων: Πρώιμος αποικισμός της Αμερικής και της Αυστραλίας από τον άνθρωπο, προκαταρκτικές χρονολογικές συνθέσεις στην Ασία, χρονολόγηση της πρώιμης μεταλλουργίας στην Αφρική.

Σημαντική ήταν επίσης η παρουσία της ελληνικής πλευράς, η οποία συμμετείχε για πρώτη φορά σ'αυτή τη σειρά διεθνών συμποσίων, με τις εξής ανακοινώσεις:

1. D. Matsas, Y. Facorellis, B. Kromer and Y. Maniatis, Radiocarbon date sequence from Mikro Vouni, Samothrace, Greece.
2. G. Stratouli, Y. Facorellis and Y. Maniatis, Towards understanding the transition between Late Neolithic and Chalkolithic in the Ionian, Western Greece: "C evidence from the 'Cave of Drakania', Poros, Cephalonia.
3. A. Sampson, Y. Facorellis and Y. Maniatis, New evidence for the cave occupation during the Late Neolithic period in Greece.

Κατά τη διάρκεια του Συμποσίου παρουσιάστηκε επίσης ο απολογισμός πέντε ομάδων εργασίας που συνεδρίασαν για τρέχοντα ερευνητικά θέματα σε σχέση με την τεχνική του άνθρακα -14. Τα Πρακτικά του Συμποσίου θα δημοσιευθούν σε ειδική έκδοση του περιοδικού *Revue de l'Archéométrie*.

Τα 50 χρόνια του Σουηδικού Ινστιτούτου Αθηνών

Με λαμπρότητα γιορτάστηκε στην Αθήνα η επέτειος των 50 χρόνων δραστηριότητας της Σουηδικής Αρχαιολογικής Σχολής στην Ελλάδα. Στις 10.5.98 έγινε επίσημη εορταστική εκδήλωση στην κεντρική αίθουσα της Αρχαιολογικής Εταιρείας με κεντρική ομιλήτρια την Δρα Βενίτ Βελς. Δίπλα του Ινστιτούτου και χαιρετήσιμους από Έλληνες και Σουηδούς επιστήμονες, από τον Δρα Α. Δι Βίτα, Διπλή της Ιταλικής Αρχαιολογικής Σχολής, και τον Δρα Γ. Δοντά, πρόεδρο της Αρχαιολογικής Εταιρείας. Την εορταστική εκδήλωση ακολούθησε επιστημονική διημερίδα της Σχολής (11-12.5.98), στην οποία παρουσιάστηκαν, μεταξύ άλλων, πολύ ενδιαφέροντες ανακοινώσεις σχετικά με με-

λέτες αρχαίων μετάλλων που γίνονται από υλικά της ανακαψής Ασίνας, ως εξής: A diagnostic study metals from Asine: Proveniences and implications, υπό C. Gillis, Gothenburg University, και Archaeometallurgical methods applied to remains of ironproduction from the Geometric period at Asine, υπό Y. Forsberg και Ch. Risberg, Uppsala University.

Οι εκδηλώσεις για τα 50 χρόνια δημιουργικής παρουσίας του Σουηδικού Ινστιτούτου, με την ευχή όλων να τα εκαποστήσουν, θα συνεχιστούν όλο το χρόνο με σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων σε διάφορες περιοχές της χώρας.

Journal of the Balkan Geophysical Society: νέο περιοδικό

Η Βαλκανική Γεωφυσική Εταιρεία δημιουργήθηκε στη διάρκεια συνεδρίου Γεωφυσικής των Βαλκανικών κρατών το 1993 στη Φλώρινα. Στα ενδιαφέροντά της εμπίπτουν, εκτός από τα κύρια αντικείμενα γεωφυσικών ερευνών, και αρχαιολογικές μελέτες, όπως έχει αποδείξει η Εταιρεία στο κοινό παρελθόν. Πρόσφατα αναγγέλθηκε η κυκλοφορία, σε ηλεκτρονική μορφή, του πρώτου τόμου του νέου γεωφυσικού περιοδικού με τον προαναφερθέντα τίτλο, στο οποίο περιέχονται εργασίες μελών της Εταιρείας, αλλά και άλλων γεωφυσικών, που αφορούν τις Βαλκανικές και τις γειτονικές του περιοχές. Ο πρώτος τόμος του περιοδικού είναι προσβάσιμος στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://bgs.ankara.edu.tr/>, και πληροφορίες δίνονται από τον Αν. Καθ. Γρ. Τσάκα, Εργαστήριο Γεωφυσικής ΑΠΘ, 54006 Θεσσαλονίκη, Τηλ. +31.998507, e-mail: gtsokas@geo.auth.gr και fax +31.998528.

Αρχαιοηλεκτροσκοπικά νέα

Ένα νέο ενημερωτικό φυλλάδιο κυκλοφόρησε πρόσφατα με τίτλο Αρχαιοηλεκτροσκοπικά νέα. Είναι έκδοση του Εργαστηρίου Γεωφυσικής-Δομορφικής Τηλεπισκόπησης και Αρχαιοπεριβάλλοντος, του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών, Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας, στο φυλλάδιο περιέχεται σημείωμα με τίτλο "Νέες Τάσεις της Γεωφυσικής Τηλεανίχνευσης και Περιβαλλοντικής Αρχαιολογίας στην Αρχαιολογική Έρευνα" καθώς και μια σειρά από ενδιαφέροντα ερευνητικά προγράμματα του Εργαστηρίου, που εκτελούνται σε διάφορες περιοχές της χώρας. Καλή επιτυχία στο νέο έντυπο! Πληροφορίες: Μελισσίδου & Νικ. Φωκάς 130, Τ.Θ. 119 Ρέθυμνο 74100 Κρήτη, e-mail: asaris@ret.fortnet.gr, fax 0831-25810.

Συνέδρια

- 10-15.6.1998 ASMOSIA 5th International Symposium, Boston, U.S.A.
- 23-28.8.1998 AMPERE Workshop, Δελφός, Πληροφορίες: Δρ Ηλιάδη Δρ Γ. Παπαβασιλείου, ΕΚΕΦΕ "Δημόκριτος" 15310 Αγ. Παρασκευή Αττικής, τηλ. (1) 6519 407, e-mail: fmliia@artemis.ims.aniade-t.gr, fax (1) 6519 430.
- 10-14.1.1999, World Archaeology Congress 4, Cape Town, Πληροφορίες: Carolyn Ackerman, WAC4 Congress Secretariat P.O. Box 44503, Claremont 7735 South Africa, e-mail: wac4@globalconf.co.za
- 6-10.9.1999 LED-99, 9th International Conference on Luminescence and Electron Spin Resonance Dating, Complesso Monumentale del San Michele a Ripa, Rome, Italy, Πληροφορίες: Dr. E. Sibilla, Dip. di Scienza dei Materiali, Via Emanuele 15, 20126 Milano, Italy. Tel: +39266174165, e-mail: sibilla@mater.unimi.it fax: +39266174400.